

*PG Fokkens over voorstellen
commissie Hammerstein*

‘Het geluid van de advocatuur ontgaat ons niet’

‘Het is een buitengewoon goed idee als de Balie zelf tot een systeem zou komen waardoor de toegang tot de Hoge Raad wordt beperkt tot speciaal daartoe opgeleide advocaten’, zegt Jan Watse Fokkens, procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden.

‘Cassatieadvocatuur is een specialisme dat een eigen opleiding verdient.’

Zijn handen jeuken wel eens. Als een advocaat in zijn schriftuur faliekant de plank mislaat, een middel mist, niet de vraag stelt die gesteld had moeten worden. ‘In civiele zaken kunnen wij daar niets meer aan doen’, zegt Fokkens. ‘Ambtshalve mag het niet, tenzij je het met veel kunst- en vliegwerk onder het middel kunt stoppen. Dat is treurig.’ In het strafrecht zijn de mogelijkheden om ambtshalve bepaalde juridische vragen aan de orde te stellen groter. Maar ook dan verlangt de PG naar een schriftuur waar hij zijn tanden in kan zetten. ‘De doorsnee advocaat beheerst niet de techniek om de juridische vragen waarover de HR zich buigt los te zingen van de werkelijkheid

waarover de feitenrechters oordelen’, vindt Fokkens. ‘Toch kan iedere advocaat een cassatieberoep instellen. Althans, in het strafrecht is dat zo. Wij zouden het toejuichen als de wet zo wordt gewijzigd dat de Balie zelf maatregelen zou kunnen nemen om de mogelijkheid als advocaat in cassatie op te treden, te beperken. Dat zou de cliënt en de rechtspraak ten goede komen. Een kwalitatief goede cassatiebalie is van groot belang voor de kwaliteit van de rechtspraak.’

Gecompliseerd procesrecht

Fokkens is sinds 1988 werkzaam bij de Hoge Raad, eerst als advocaat-generaal, sinds 2006 als procureur-generaal.

Daarvoor was hij onder andere wetenschappelijk medewerker in Nijmegen, rechter in Arnhem en voorzitter van de Raad voor de Kinderbescherming aldaar. Al bijna twee decennia combineert Fokkens zijn werk bij de Hoge Raad met de wetenschap; Fokkens is als hoogleraar straf- en strafprocesrecht verbonden aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Daarnaast geeft hij ook regelmatig les aan rechters en advocaten.

‘Nederlandse advocaten beheersen hun vak, over het algemeen’, concludeert Fokkens op basis van zijn veelzijdige ervaring. Dat hij desondanks hoopt dat er een speciale cassatiebalie komt, heeft onder andere te maken met de ontwikkeling van het strafrecht. ‘Decennia betekende strafrecht vooral moord, doodslag, verkrachting, diefstal en nog wat verkeersdelicten. Juridisch is dat meestal niet zo vreselijk ingewikkeld. Nu gaat het om milieu, fraude, ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, voorwetenschap, en daarmee gaan ingewikkelde juridische vragen gepaard. Bovendien is het procesrecht veel gecompliceerder geworden, door de uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en door heel veel wetgeving.’

Kansloze zaken

In combinatie met een mondiger Balie en andersoortige cliënten heeft dit ertoe geleid dat de Hoge Raad steeds meer en steeds moeilijker zaken op zijn bord krijgt. Om daaraan het hoofd te kunnen blijven bieden, heeft de commissie-Hammerstein in het rapport *Versterking van de cassatierechtspraak* een aantal voorstellen gedaan. Het belangrijkste voorstel is selectie van zaken aan de poort. Zaken waarin geen rechtsvragen aan de orde zijn die van belang zijn voor de rechtsontwikkeling en de rechtseen-

‘Advocaten
moeten verantwoordelijkheid blijven dragen voor het geheel’

heid en waarin geen sprake is van fouten die tot vernietiging aanleiding zouden kunnen geven, worden niet verder in behandeling genomen. De Hoge Raad onderzoekt momenteel of op verantwoorde wijze criteria kunnen worden aangelegd om kaf en koren in de zaakstromen te onderscheiden. In het najaar van 2009 wil de procureur-generaal de rode draad daarvan hebben vastgesteld. 'We bekijken nu zaken op klachten die eigenlijk nergens over gaan', legt Fokkens uit. 'Bijvoorbeeld klachten over een bewijsredenering die een lagere rechter helemaal niet heeft gebruikt. Doel van de operatie is om de zaken waarin een beroep kansloos is snel eruit te vissen, en af te doen zonder in de conclusie nog eens toe te lichten waarom ze kansloos zijn.'

Fokkens is zich bewust dat de invoering van deze werkwijze kan leiden tot onvrede. Hij verdedigt zich door te benadrukken dat zijn advocaten-generaal en hij zich moeten bezighouden met zaken die direct de rechts-eenheid en rechtsontwikkeling raken of waarin de rechtsbescherming in het geding is. Daartoe is de Hoge Raad immers op aard. 'Als een klacht gegrond is, zullen we niet verkort concluderen. Als het gaat om fundamentele vragen, willen we de tijd nemen om daar uitgebreid op in te gaan. Het is gewoon zonde van de tijd en de capaciteit van de Hoge Raad al er teveel energie weglekt naar zaken waarvan eigenlijk bij voorbaat al vaststaat dat het niets wordt. Veel advocaten die cassatie instellen zouden zelf nog eens kritisch naar hun zaak moeten kijken, en dan moeten begrijpen dat hun middel niet op zal gaan.'

Als een klacht geen redelijke kans maakt, moet een advocaat een negatief cassatieadvies geven, ook om de cliënt niet onnodig op kosten te jagen. Ik vind dat er nu te veel beroepen worden ingesteld die echt kansloos zijn. Een oorzaak is dat niet gespecialiseerde advocaten de grenzen van de cassatierechtspraak onvoldoende kennen. Ook is, zoals ik wel hoor, de druk van cliënten toegenomen. Als je als advocaat niet doet wat je cliënt wil, heb je eerder dan vroeger een klacht aan je broek. Maar een advocaat heeft ook een eigen professionele verantwoordelijkheid, ook voor het functioneren van het rechtssysteem.'

Fokkens geeft een voorbeeld: 'Twintig jaar geleden ontdekten advocaten in strafzaken de mogelijkheden van het bezwaarschrift tegen de dagvaarding. Er werd een bezwaarschrift ingediend. Als dat werd afgewezen, volgde hoger beroep en vervolgens werd cassatie ingesteld. Het leidde allemaal nergens toe, maar het was een

effectief middel om de zaak jaren te vertragen. Vanuit het perspectief van een cliënt kun je je voorstellen dat zo iets effectief is. En het is niet aan mij om te zeggen wat een advocaat nu wel en niet mag doen. Maar vanuit de verantwoordelijkheid voor het systeem was het een oneigenlijk gebruik van een rechtsmiddel. Ik heb toen gewaarschuwd dat de bezwaarschriftprocedure zou worden uitgekleeft. Dat is ook gebeurd. Hoger beroep en cassatie zijn niet meer mogelijk. Ten behoeve van een paar cliënten is een rechtsmiddel dat beoogde de verdachte tegen lichtvaardige vervolging te beschermen en zo de kwaliteit van het systeem te garanderen om zeep geholpen. Ik begrijp goed dat advocaten soms iets nieuws willen proberen, maar laat hen ook verantwoordelijkheid blijven dragen voor het geheel.'

Cassatie in belang der wet

Een ander voorstel van de commissie Hammerstein betreft aanscherping van het buitengewone rechtsmiddel cassatie in belang der wet. Dit middel stelt de PG in staat prangende rechtsvragen aan de Hoge Raad voor te leggen. In het verleden werd daarvan terughoudend gebruik gemaakt, twee, drie keer per jaar hoogstens. Inmiddels gaat het om zo'n tien zaken per jaar. Om te kunnen bepalen of er zaken zijn die zich lenen voor cassatie in belang der wet, moet de PG goed worden voorgelicht. Dat probleem speelt vooral op het terrein van het civiele recht. Binnen de civiele sector van het parket wordt daarom een pilot-project opgezet. In het kader van dat project laat de procureur-generaal zich bij de signalering van uitspraken die zich lenen voor cassatie in het belang der wet adviseren door een adviescommissie. Die bestaat uit drie personen afkomstig uit de rechtspraak, de wetenschap en de advocatuur. 'Daarnaast blijft vanzelfsprekend de mogelijkheid voor anderen bestaan om zich tot de PG te wenden met een dergelijk verzoek.' Op het terrein van het strafrecht zijn de cassatiedesk van het OM en gespecialiseerde strafrechtadvocaten een belangrijke bron van informatie, naast de input van het wetenschappelijk debat. En er zijn genoeg advocaten die zich daarin roeren. 'Vroeger waren het vooral civilisten die hoogleraar en advocaat waren. Met Taru Spronken in Maastricht en Stijn Franken in Utrecht is dat nu ook in het strafrecht het geval. Het geluid van de advocatuur ontgaat ons niet.' <<<